

судопроизводство: Межвуз. тематическ. сборник. Вып. 2. – Ярославль: Изд-во Ярославского ун-та, 1977, С. 25-38. 18. Крашенинников Е.А. О сущности норм гражданского процессуального права / Е.А.Крашенинников // Применение права: вопросы истории, теории и практики: Межвуз. сб. – Л.: ЛГУ, С. 130 – 131. 19.. Вісник господарського судочинства. – 2010. – № 1. 20. Вісник господарського судочинства. – 2008. – № 1. 21. Щербина В. Проблеми захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання (матеріально-правовий та процесуально-правовий аспекти) / В. Щербина // Українське комерційне право. – 2007. – № 8, С. 12-20. 22. Крат В.І. Переважні права: цивільно-правовий аспект / В. І. Крат: Дис. ... канд. юрид. наук. – Харків, 2007. – 218 с. 23 Корпоративне право України: підручник // В.В. Луць, В.А. Васильєва, О.Р. Кібенко, І.В. Спасиво-Фатєєва [та ін.]; за заг. ред. В.В.Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384 с. 24. Модельний статут товариства з обмеженою відповідальністю : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. № 1182 // ОВУ. – 2011. – № 90. – Ст. 3268. 25. Кот О.В. Судові акти в господарському процесі України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04 / О.В. Кот. – К., 2011. – 221 с.

26. Боднар В. Переважне право на придбання акцій в ЗАТ: проблеми здійснення / В. Боднар // Актуальні питання державотворення в Україні. Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції (24 – 25 квітня 2008 року). – К.: ВГЛ "Обрії", 2008. – Ч. 3, С. 17–19. 27. Белкіна Ю. Актуальні питання обігу акцій закритих акціонерних товариств / Ю. Белкіна // Актуальні питання державотворення в Україні. Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції (24 – 25 квітня 2008 року). – К.: ВГЛ "Обрії", 2008. – Ч. 3, С. 14-15. 28. Наумкіна П. Проблема захисту переважного права акціонерів на придбання акцій в ЗАТ / П. Наумкіна // Актуальні питання державотворення в Україні. Збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції (24 – 25 квітня 2008 року). – К.: ВГЛ "Обрії", 2008. – Ч. 3, С. 74-76. 29. Диденко А. Оценочные понятия в гражданском законодательстве / А. Диденко // Гражданское законодательство. Статьи. Комментарии. Практика. – Избранное / Под ред. А.Г. Диденко. – Алматы: Паритет, Институт правовых исследований и анализа, 2008, С. 162-185.

Надійшла до редколегії 19.12.11

УДК 342.51

А. Стародубцев, канд. юрид. наук

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ ПО СЛУЖБІ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

В статті уточнено поняття "переміщення по службі працівників органів внутрішніх справ", визначено особливості його правового регулювання та процедури реалізації.

Ключові слова: органи внутрішніх справ, державна служба.

В статье уточнено понятие "перемещение по службе сотрудников органов внутренних дел", определены особенности его правового регулирования и процедуры реализации.

Ключевые слова: органы внутренних дел, государственная служба.

A concept "moving on service of workers of organs of internal affairs" is specified in the article, the features of him are certain legal adjusting and procedure of realization.

Keywords: police, public service.

Динамізм проходження служби в органах внутрішніх справ залежить від професійного рівня, зацікавленості у службовому просуванні й підвищенні соціального статусу працівника. У сучасному становищі, забезпечення роботою, відповідно до кваліфікаційних вимог, має велике значення, оскільки гарантує стабільність матеріального становища особи, соціального статусу та забезпечує належний рівень життя [1, с. 79]. Це повною мірою стосується і працівників органів внутрішніх справ.

Проблемами проходження служби в органах внутрішніх справ займалися представники різних галузей права, зокрема В.Б. Авер'янов, М.Г. Александров, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, І.С. Гриценко, А.Т. Комзюк, Р.І. Кондратьєв, К.Ю. Мельник, О.М. Музичук, О.В. Петришин та ін., проте особливості переміщення по службі працівників органів внутрішніх справ достатньо повно дотепер дослідженні не було. Проблема залишається актуальною, тому завданнями цієї статті є з'ясування поняття "переміщення по службі працівників органів внутрішніх справ", уточнення правового регулювання його здійснення та характеристика процедури переміщення по службі працівників органів внутрішніх справ.

Порядок переміщення по службі працівників органів внутрішніх справ визначається Положенням про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України [2] і значно відрізняється від переміщення працівників за трудовим законодавством. Нагадаємо, що згідно з ч. 2 ст. 32 КЗпП України [3] не вважається переведенням на іншу роботу і не потребує згоди працівника переміщення його на тому ж підприємстві, в установі, організації на інше робоче місце, в інший структурний підрозділ у тій же місцевості, доручення роботи на іншому механізмі або агрегаті у межах спеціальності, кваліфікації чи посади, обумовленої трудовим договором.

Визначення поняття переміщення законодавець не наводить. Однак такі спроби намагались зробити вчені. Так, наприклад, А.Я. Кибанов під переміщенням пропонує розуміти процеси зміни місця працівників у системі

розподілу праці, а також зміни робочого місця в межах організації [4, с. 279]. З позиції О.В. Смирнова, переміщення передбачає збереження обумовлених трудовим договором місця роботи та трудової функції (змінюється лише конкретне робоче місце, конкретний структурний підрозділ, цех, відділ тощо) [5, с. 177]. На думку Г.С. Гончарової, В.В. Жернакова, С.М. Прилипка переміщення – це зміна робочого місця в межах підприємства, яка пов'язана з організацією виробництва, надання працівникові роботи без зміни трудової функції (тобто в межах професії, спеціальності, кваліфікації, посади) і місця роботи [6, с. 85]. Окремо існують думки з приводу переміщення працівників органів внутрішніх справ. Зокрема, точка зору О.В. Лавріненка полягає в тому, що не вважається переведенням на іншу роботу і не потребує згоди працівника органів внутрішніх справ переміщення на іншу посаду у тому ж органі (підрозділі, службі) внутрішніх справ, в інший структурний підрозділ у тій же місцевості, доручення іншої роботи у межах спеціальності і кваліфікації або посади, передбачуваної трудовим договором (контрактом про службу), якщо це не протипоказано за станом здоров'я [7, с. 78].

Згідно з ч. 1 ст. 18 закону України "Про міліцію" [8] порядок та умови проходження служби в міліції регламентуються Положенням про проходження служби особовим складом органів внутрішніх справ, затверджуваним Кабінетом Міністрів України. Відповідно до цього Положення, переміщення працівників органів внутрішніх справ здійснюється в чотирьох випадках: на вищій посаді – в порядку просування по службі; на рівнозначній посаді – у разі службової необхідності, з урахуванням ділових та особистих якостей, стану здоров'я, віку та підготовки за новою спеціальністю працівника; у зв'язку з початком навчання у закладах Міністерства внутрішніх справ України – при звільненні зі штатної посади, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання; на нижчій посаді – при скороченні штатів; за станом здоров'я згідно з висновком військово-лікарської комісії; за особистим проханням; за службовою невідповідністю,

виходячи з професійних, моральних і особистих якостей; у порядку дисциплінарного стягнення.

Так, наголосимо ще раз, що в спеціальному законодавстві, яке регулює проходження служби працівниками органів внутрішніх справ, термін "переміщення" не зовсім відповідає своєму змістові в трудовому законодавстві, тобто він вживається, зокрема в Положенні про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України, для визначення самого процесу переходу, перестановки, просування персоналу кар'єрними сходинками. Проте, ще в 1961 році І.М. Полунов, вивчаючи відмінності переміщення від переведення, визначив, що при переміщенні працівникові вказується лише нове робоче місце [9, с. 12]. В 1982 році таку думку підтримала Г.С. Гончарова, зазначивши, що на відміну від переведення зміна робочого місця в межах підприємства, пов'язана з організацією виробництва, називається переміщенням на інше робоче місце [10, с. 33]. Саме тому основною помилкою, яку на сьогодні, в умовах дії чинного спеціального законодавства, допускають адміністрації органів внутрішніх справ, є те, що переведення на іншу роботу працівників органів внутрішніх справ вважаються переміщенням по службі.

На виконання вимог закону України "Про міліцію", Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України, Міністерство внутрішніх справ періодично видає накази, якими затверджує переліки посад номенклатури Міністерства внутрішніх справ та Інструкцію про порядок призначення працівників на посади номенклатури Міністерства внутрішніх справ України, які стосуються також переміщення працівників. Відбір і вивчення особистостей працівників органів внутрішніх справ – кандидатів на посади проводиться також згідно з Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ [11] та інших нормативних актів.

Переміщення працівника органів внутрішніх справ по службі не може бути невмотивованим, на чому наголосив Пленум Верховного Суду України у постанові № 9 від 6 листопада 1992 року "Про практику розгляду судами трудових спорів" [12, с. 175]. Воно має бути справді потрібним та необхідним для конкретного органу внутрішніх справ. Воно може бути спричиненим зменшенням обсягу роботи на даній ділянці та збільшенням обсягу роботи на іншій ділянці, на яку потрібно перемістити працівника, організацією нової ділянки тощо. Складність правозастосовної практики при вирішенні даного питання полягає в тому, що при проведенні переміщення працівника органів внутрішніх справ по службі важливо уникнути суб'єктивної оцінки ситуації, при якій переміщення є необхідним. Отже, неможливо не погодитись із думкою Т.В. Парпан, яка вважає, що для захисту працівника від зловживань зі сторони роботодавця необхідно закріпити вимогу про вмотивованість переміщення на законодавчому рівні [13, с. 329]. Разом з тим ч. 4 п. 21 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ передбачено, що особи рядового і начальницького складу зобов'язані проходити службу там, де це викликано інтересами служби і обумовлено наказами прямих начальників. Виняток становить направлення для проходження служби за межами країни, які здійснюються за згодою працівника в порядку, встановленому законодавством. Саме тому, конкретні причини й мотиви переміщення працівників органів внутрішніх справ по службі повинні бути зазначеними в мотивувальній частині наказу про переміщення.

Отже, вимагаючи від працівника органів внутрішніх справ несення служби з підпорядкуванням правилам внутрішнього трудового розпорядку, керуючись нормами ст. 43 Конституції України [14], де заборонено застосування примусової праці, керівництво органу внутрішніх справ не може виходити за межі трудового договору (контракту про службу). Проте, не всі науковці поділяють таку точку зору. Деякі з них неодноразово застерігали щодо законодавчих підходів до розуміння переміщення працівників, наприклад, М. Стадник вважає за необхідне взагалі відмовитися від поняття "переміщення" [15, с. 63–66].

Стосовно здійснення процедури переміщення по службі працівників органів внутрішніх справ, то первинним її етапом є те, що працівник органів внутрішніх справ – кандидат на посаду має скласти заліки, які приймаються спеціальною комісією, із бойової та службової підготовки, за результатами складання яких отримати відповідну довідку, наявність якої є обов'язковою для призначення кандидата на посаду.

Перелік таких документів може бути різним, оскільки, залежно від категорії посади, на яку планується призначити працівника органів внутрішніх справ, можуть мати місце зміни, уточнення та доповнення. У випадку призначення працівника органів внутрішніх справ на рівнозначну посаду подаються його особова справа, мотивоване подання й атестаційний лист, а при пониженні в посаді – також інші документи. Яскравим прикладом "перепризначення" працівника органів внутрішніх справ на рівнозначну посаду є переміщення його в інший структурний підрозділ у тій же місцевості в порядку ротатії. Наприклад, переміщення начальника міського відділення міліції в складі райвідділу міліції міста на рівнозначну посаду іншого, підпорядкованого райвідділу, міського відділення міліції.

Відносно самого поняття структурного підрозділу, то варто зазначити, що в спеціальному законодавстві воно трактується дещо інакше, ніж у трудовому законодавстві. Чіткого визначення структурного підрозділу органу внутрішніх справ законодавець не наводить. Проте, порівнявши низку нормативно-правових актів, якими регулюється проходження служби в органах внутрішніх справ України, можна зробити висновок, що в органах внутрішніх справ структурним підрозділом є складова частина в складі більшої. Наприклад, структурними підрозділами Департаменту карного розшуку Міністерства внутрішніх справ України є Управління карного розшуку в областях, структурними підрозділами яких, в свою чергу є відділи (відділення, групи) карного розшуку міських, районних та лінійних органів внутрішніх справ.

Відповідно до Інструкції про порядок призначення працівників на посади номенклатури Міністерства внутрішніх справ, затвердженої наказом МВС України № 650 від 01.12.2008 року [16] підготовка матеріалів проводиться керівниками та підрозділами кадрового забезпечення відповідних територіальних та транспортних органів внутрішніх справ.

Особливості призначення залежать від категорії посади, на яку планується призначення кандидата. Категорії посад визначаються наказами Міністерства внутрішніх справ. Згідно з ч. 2 п. 39 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ перелік посад, які підлягають заміненню особами вищого начальницького складу, затверджується відповідно до законодавства. На сьогодні чинним є наказ Міністерства внутрішніх справ № 650 від 01.12.2008 року "Про затвердження переліків посад номенклатури Міністерства внутрішніх справ України", яким і затверджено шість Переліків посад ке-

рівного складу Міністерства внутрішніх справ України, посад номенклатури Міністерства внутрішніх справ України, посад обліково-контрольної номенклатури Міністерства внутрішніх справ України та порядок призначення і звільнення працівників на (з) них.

Відповідно до п. 40 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ призначення на посади рядового і начальницького складу здійснюється відповідними начальниками згідно з номенклатурою посад. Наприклад, призначення, як і звільнення, працівника міліції на посаду начальника районного відділу міліції, згідно з Переліком № 4, затверджений згаданим наказом Міністерства внутрішніх справ України № 650 від 01.12.2008 року [17], здійснюється наказом Міністра внутрішніх справ України. Кандидатом до призначення на таку посаду може бути працівник органів внутрішніх справ, який має профільну вищу освіту та відповідає вимогам Довідника типових професійно-кваліфікаційних характеристик основних посад працівників Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС України від 24 березня 2006 року № 301 [18] та, зазвичай, перебуває в резерві для призначення на вищі посади чи пройшов стажування на посаді, за підсумками проведеного конкурсу на заміщення посад номенклатури Міністерства внутрішніх справ. Призначенню має передувати відповідна підготовка. Начальник ГУМВС (УМВС) України в Автономній Республіці Крим, області, міст Києві і Севастополі та на транспорті перед направленням до МВС України матеріалів щодо призначення працівника органів внутрішніх справ – кандидата на посаду повинен організувати проведення: стажування кандидата на посаді за напрямками майбутньої служби; прийняття заліків із бойової та службової підготовки та за результатами стажування на посаді; поглиблене психологічне, психофізіологічне та медичне обстеження кандидата на посаду; співбесіду з керівниками структурних підрозділів, управлінь (відділів) внутрішньої безпеки.

Призначення працівника міліції на посаду начальника міського, районного чи лінійного органу внутрішніх справ проводиться після його навчання на курсах підвищення кваліфікації та узгодження з керівником структурного підрозділу центрального апарату і членами колегії Міністерства внутрішніх справ. Управліннями (відділами) внутрішньої безпеки, з метою попередження випадків призначення на посади номенклатури Міністерства внутрішніх справ осіб, схильних до вчинення корупційних та інших протиправних діянь, стосовно кандидатів до призначення на посаду здійснюються перевірки, у тому числі за оперативними обліками. Пропозиції з приводу доцільності призначення кандидата на посаду виносяться на розгляд кадрової комісії територіальних управлінь. У Головному управлінні МВС України в Автономній Республіці Крим погодження призначення на посади перших заступників, заступників начальника Головного управління та начальників міських та районних органів проводиться з Головою Верховної Ради та Головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Призначення працівників, не включених до зазначених переліків, узгодження, призначення яких передбачено положеннями про структурні підрозділи апа-

рату Міністерства, здійснюється наказами начальників головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті після узгодження кандидатури безпосередньо з керівником відповідного структурного підрозділу МВС України.

Отже, для працівників органів внутрішніх справ не тільки відрізняється поняття переміщення, а й встановлений спеціальним законодавством процес його реалізації. Немає чітко визначеної процедури переміщення, натомість є звільнення з попередньої посади та відповідний відбірково-екзаменаційно-конкурсний етап призначення на іншу.

Підсумовуючи, варто наголосити на необхідності визначення понять "переведення" та "переміщення" працівників органів внутрішніх справ у спеціальному законодавстві, зокрема, внісши зміни та доповнення до розділу 4 Положення про проходження служби, що дало б можливість більш реального розмежування вказаних понять, змогло б полегшити правозастосовну практику та унеможливило б порушення конституційно закріплених прав працівників органів внутрішніх справ.

1. Киян В.Я. Правове регулювання переміщення та просування по службі працівників органів внутрішніх справ : [моногр.] / В.Я. Киян. – Запоріжжя : Запорізьк. юрид. ін-т Дніпропетр. держ. ун-ту внутр. справ, 2010. – 222 с.
2. Положення про проходження служби рядовим та начальницьким складом органів внутрішніх справ України : затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 1991 року № 114 // Збірник нормативних актів України з питань правопорядку / уклад. : Слободянюк В.Г., Лисюченко В.П. – К., 1993. – 507 с.
3. Кодекс законів про працю України : науково-практичний коментар / [І.В. Арістова, В.В. Безусий, С.О. Бондар та ін.] ; за ред. О.О. Погрібного, М.І. Іншина, І.М. Шопіної. – К.: Правова єдність, 2008. – 456 с.
4. Управление персоналом организации : [учебн. / под ред. А.Я. Кибанова]. – М.: Изд. Инфра-М, 1997. – 509 с.
5. Трудовое право : [учебн. / под ред. О.В. Смирнова]. – М.: Статус, ЛТД, 1996. – 384 с.
6. Гончарова Г.С. Трудовое право Украины в вопросах и ответах : уч.-справочное пособие. Издание пятое, переработанное и дополненное / Гончарова Г.С., Жернаков В.В., Прилипо С.Н. ; под ред. В.В. Жернакова. – Харьков : "Одиссей", 2007. – 664 с.
7. Лавриненко О.В. Правовые вопросы возникновения, изменения и прекращения служебно-трудовых правоотношений работников органов внутренних дел [науч.-практ. пособ.] / О.В. Лавриненко. – Харьков : Знание, 1999. – 144 с.
8. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 року // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
9. Полунов І. М. Судебная защита права на труд : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 "Трудовое право ; право социального обеспечения" / И.М. Полунов. – Харьков, 1961. – 16 с.
10. Гончарова Г.С. Переводы и перемещения в судебной практике : [моногр.] / Г.С. Гончарова. – Харьков : Вища школа. Изд-во при Харьк. ун-те, 1982. – 168 с.
11. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : закон України від 22 лютого 2006 року № 3460-4 // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 29. – Ст. 245.
12. Збірник Постанов Пленуму Верховного Суду України (1972–2007) : – Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2007. – 677 с.
13. Парпан Т. Проблеми правового регулювання переміщення працівників : матеріали X регіон. наук.-практ. конференції [Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні]. (Львів 5–6 лют. 2004 р.) – Львів, 2003. – С. 328–329.
14. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
15. Стадник М. Чи сприяють зміни у трудовому законодавстві зміцненню юридичних гарантій права на працю? / М. Стадник // Радянське право. – 1990. – № 1. – С. 63–66.
16. Інструкція про порядок призначення працівників на посади номенклатури Міністерства внутрішніх справ : затверджено наказом МВС України від 1 грудня 2008 року № 650.
17. Про затвердження переліків посад номенклатури Міністерства внутрішніх справ України : Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 1 грудня 2008 року № 650.
18. Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик основних посад працівників Міністерства внутрішніх справ України (затв. і введ. в дію наказом МВС України від 24.03.06. № 301) / розроб. Мельник С. та ін. – Офіц. Вид. – К.: "Друкарня МВС України", 2006. – 288 с.